

MEDLEMSBLAD

Nr. 103

Desember 2004

Vi har 500 medlemmer!

Et nytt mål er nådd for Historielaget. Per i dag har vi 502 medlemmer. Nesten samtlige har fornyet sitt medlemskap. Dette er vi takknemlige for. Medlem nr. 500 presenteres på årsmøtet 23. januar - se siste side.

Dette bladet inneholder 24 sider. Om vi skal klare å holde dette side-tallet, avhenger av hvor flittige dere er til å levere stoff til bladet.

Laget har nå kjøpt det tidligere kraftlagsbygget ved Austbo. Her vil vi få kontor- og arkivplass, og ikke minst et romslig møtelokale.

Dugnadsiveren har vært upåklagelig i høst, og vi har fått utrettet mye. Vi takker alle som har bidratt til et aktivt år for laget og ønsker alle våre medlemmer

En riktig god jul!

Nytt fra laget

Helgetur til Trysil

Første helga i oktober hadde Historielaget tur til Trysil. Nær 30 deltakere var med, og Finn Ivar Sandhalla var som vanlig sikker sjåfør. Trysil Gjestegård kan anbefales som overnattingssted. De hadde god mat, trivelig betjening og rimelige priser. Hans Haget, austmarking som har bodd i Ljørdalen i over 40 år, hadde lagt opp et innholdsrikt program som ga oss et minneverdig utbytte av turen.

Lørdag fikk vi solid omvisning i Trysil. Leder i Trysil Museums- og Historielag, Sven Pettersen, var en kunnskapsrik og munter guide. Vi så Kongeparken der kongen og kronprinsen nær var blitt drept av tyske bomber i april 1940. Støa kanal er et fløtningsanlegg som var i drift fra midten av 1800-tallet og fram til 1901. Nå er anlegget restaurert, og det ga oss en imponerende innsikt i byggekunst og slit for å frakte tømmeret mellom to vassdrag. I Ljørdalen tok vi en lunsjstopp på Ljøratunet før vi dro videre til Trysil Bygdetun. Dette tunet påberoper seg å være Norges eldste, og vi fikk grundig omvisning i de gamle, ærverdige bygningene. Dagen ble avsluttet med omvisning i Innbygda og en tur opp i Trysilfjellet med skianlegget og hyttebebyggelsen.

Søndag vendte vi nesa hjemover, men la turen om Osen, der Mona og Svein Nordhaug har hytte. Det ble et hyggelig hyttebesøk med grilling og kos. En fin avslutning på ei innholdsrik helg.

Åge.

Gaver til laget

Fra Johnny Breisjøberg har vi fått en radio som ble brukt av motstandsbevegelsen under krigen. Radioen er liten, med batteri og øretelefoner. Johnnys far het Arne og kom fra Hof Finnskog der han var med i illegal virksomhet. Denne radiotypen ble kalt Sweetheart og ble utviklet i London av en nordmann som het Willy Simonsen. Han satte som betingelse at de første 5000 radioene som ble laget skulle gå til

Norge. Simonsen startet radiofabrikk i Oslo etter krigen, Simrad, der det bl.a. ble laget skipsradioer og ekkolodd. Mange austmarkinger har hatt sitt arbeid der.

Fra Aase Hamre har vi mottatt en skoleransel som hun brukte under hele tida på folkeskolen. Åse gikk sine første seks år fra Øisetkjølen til Øiset skole og det siste året fra Femoen til Jammerdal skole. Aase ga oss også et bildespill, Kjenner du Bibelen, som hun og broren Kjell Roverudseter lekte med da de var små.

Fra Finn Åbergs bo v/Anne og Hanna har laget fått en mengde bøker, skrifter og papirer. Finn hadde samlet på verdifull lokalhistorisk litteratur gjennom mesteparten av sitt liv. Dette kommer nå til nytte for Historielaget.

Fra Finn Sollien: Skjøtestige.

Fra Kåre Kolbjørnsrud: Linhekle og div. småredskap til linproduksjon. Hjertelig takk for alle gaver.

Førjul på Tunet

Lørdag 11. desember kl. 11.00 - 15.00 blir det førjulsaktiviteter på Tunet. Det blir servering av gløgg, kaffe m.m. Medlemskontingenten for neste år kan betales, og det er muligheter for å gi et gavemedlemskap i Historielaget i julepresang. Laget vil stå for noen aktiviteter, og det er også mulig for andre å selge der, for eksempel julenek og -trær og egenproduserte julegaver.

Loppemarked

Lørdag 9. oktober hadde vi loppemarked på Tunet. Vi serverte kaffe og Smedhaugkaku, som sammen med loppene innbrakte 1600 kroner. Takk til de som var med og hjalp til, spesielt Aud og Bjørn Dybing som sto ansvarlig.

Hus er flyttet

Badstua i Ratikken ble flyttet til Varaldskog skole i 1943 og brukt som fjøs.

Stua i Rønningen på svensk side ved Østerby ble flyttet til Bolnesmyra og brukt som hytte av Kåre Øieren. Årstall ukjent.

Ragna Holmby hadde kiosk ved Varaldenga etter krigen. Den ble flyttet til danselokalet Setervangen rundt 1960.

Åge Sørmoen

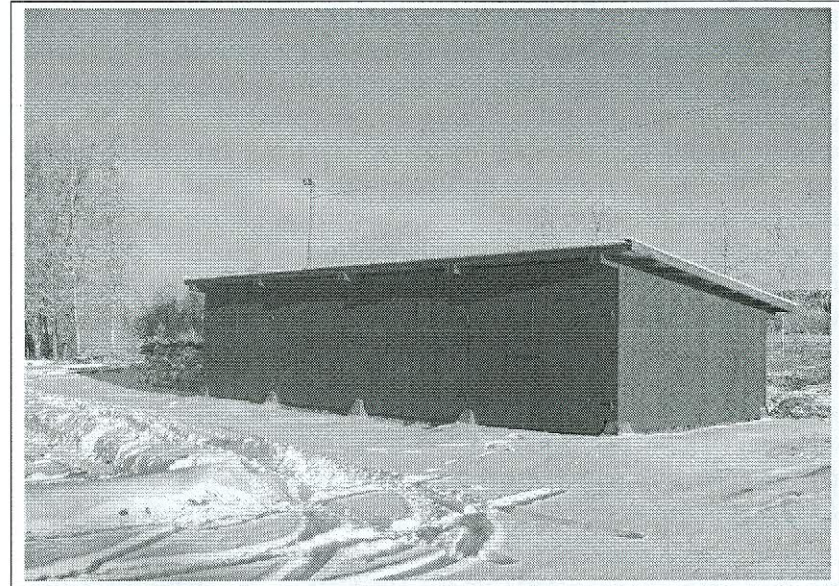
Stor dugnadsinnsats

I høst har vi fått utrettet en god del i laget takket være god hjelp av våre medlemmer.

Medlemsbladet er skrevet og delt ut. Vi har arrangert Trysil-tur og loppemarked. Det er ryddet på Tunet, Sjøviksaga er malt, og sagbenkene er satt på plass. 170 vedsekker er kappet og kløyvd og står til tork til neste år. Alle grunnbøkene er kopiert på sorenskriverkontoret, et arbeid gjort i grevens tid, da bøkene nå er flyttet til Hønefoss.

Vårt nye lagerhus er nå ferdig - til og med malt - og fylt opp med hesteredskap og utemøbler. Det 60 kvm store bygget har kostet oss ca. 12.900 kroner. Kostnadene har vært tømmerskur, bord, takplater, spiker, bolter og maling. Det vi ikke har hatt utgifter på, er to sandlass fra Åge Karterud, snekker- og malingsarbeid, transport av Arne og Tor Arne Gunnarsbråten, og dørhengsler gitt av Kåre Støkker.

Vi takker 23 av våre medlemmer som har hjulpet til på forskjellig vis i høst. Det er behov for enda flere dugnadsfolk i tida framover når det nye bygget vårt skal innflyttes og gjøres i stand. Vi kan lokke med grillfest for våre hjelpere helga etter Marken.

Historielagets lagerbygg er allerede fylt med møbler og redskap

Vi har kjøpt hus

Nå er alle papirer i orden, slik at vi er eiere av det tidligere kraftlagsbygget tvers over vegen for Austbo med tilhørende tomt.

Litt om huset: Det ble bygd i 1983 av Glåmdal Kraftlag som kombinert verksted, lager og personallokaler. Den østre delen inneholder kjøkken, hvilerom/kontor, WC, dusj og vaskerom, samt et annet lite rom. I vestre del er det verksted/garasje og lagerrom. Verkstedrommet har senket golv som må heves, og vi får der et romslig møterom på 86 kvadratmeter. Lagerrommet passer fint til arkiv. Den store verkstedporten må fjernes og erstattes med dør, vindu og ei trapp. Porten er til salgs rimelig.

Huset har en grunnflate på ca. 150 kvadratmeter og vil fint dekke vårt behov til et "hovedkvarter". Hvis vinteren ikke blir for kald, regner vi med å ha lokalene ferdig til bruk på årsmøtet 23. januar. Hvis ikke blir det møte i Austbo tvers over vegen.

Det nye huset vårt bør ha et navn - et navn som klinger og er lett å bruke. Kraftlagsbygget, eller lagertomta som det offisielt heter, lyder

ikke bra. Styret utlyser derfor en konkurranse om det beste navnet. Hvis noe forslag kan brukes, blir det premiært. Navneforslag sendes Austmarka Historielag, Postboks 38, 2224 Austmarka, innen 15. januar.

Nye medlemmer

Aksel Olsson, Mitandersfors, Sverige.

Austmarka Marken

Lørdag 13. august 2005 blir det igjen Marken på Tunet. Markenskomiteen vil være i gang med forberedelser rett over nyttår.

Vi arrangerer auksjon selv også neste år og tar gjerne imot gjenstander så tidlig som mulig, slik at vi kan annonsere gjenstandene på forhånd.

Adresseforandring

Hvis du har flyttet eller skal flytte, vil vi gjerne ha beskjed om det, slik at du kan få bladet til riktig adresse.

Barndomsminner fra 1940

Guri Hornberg (født Steinbakken) vokste opp ved tollstasjonen i Kjerret. I heftet Jul i Eidskog i fjor skrev hun ned minner fra 1940 - om okkupasjonen, skolegang og om hvordan julekvelden forløp det første krigsåret. Med tillatelse fra redaktøren av Jul i Eidskog og Guri Hornberg gjengir vi her hennes beretning:

Som ti-åring hadde jeg nok lite begrep om hva krig er. I ei fredelig lita bygd som Kjerret ble vi nok også forskånet for krigens grusomheter. Men vi hørte at menn vi kjente ble utkalt til krigstjeneste, og at bruer ble sprengt for å hindre tyskerne i å komme fram. Det var unektelig nifst da en svær bil full av tyskere stanset utafor grinda hos oss. Far

var ute og rakte akkurat da, og en tysker gikk bort til ham og spurte etter skolen og læreren. Straks etterpå flyttet de inn i skolehuset som ligger rett over veien for huset heime. Der skulle de bo, elleve tyske soldater. På berget nord for skolehuset stilte de opp en kanon. En soldat holdt vakt ved kanonen og en gikk fram og tilbake nede på veien, med bajonett på geværet. Samme ettermiddag slo de opp plakater, der det sto at det var forbudt å gå ut om kvelden og natta. "Skutt blir den som bryter forbudet!" Dette var alvorlig. Vi unga var redde. Søstera mi og jeg la oss med klærne på den kvelden, og vi ba Fader vår flere ganger. Vi hørte far be "Gud bevare oss!" Det hjalp. Vi sovnet og sov trygt den natta og nettene deretter.

Skole under okkupasjonen

Det varte ikke lenge før vi unga var på talefot med tyskerne. Vi lærte mange tyske ord, og tyskerne lærte mange norske ord av oss. De var ikke så skremmende og farlige likevel. De likte visst å prate med oss, og så spanderte de godteri. Kanskje hadde noen av dem barn sjøl heime i Tyskland.

I to måneder fram til sommerferien 1940 hadde vi skole på Sæterlund, et gammelt og skrøpelig danselokale et par kilometer mot Finsrud. Det lå helt for seg sjøl i skogen, det kom ingen andre der, det var bare læreren og vi. I friminuttene lekte vi krig! Vi var to lag med fire på hvert. Krigen vår gikk ut på å komme på passelig skuddhold med hver enkelt motstander. Da ropte vi "dau", og vedkommende la seg på bakken og ventet til slaget var over. Det var om å gjøre å klare seg lengst mulig, og det var jo ingen ting å være redd for. Ingen skjøt bom, og ingen ble såret. Alle "døde" våknet til live igjen når læreren ropte oss inn til timen igjen. Vi hadde en børs-kjepp å skyte med. Noen laga seg fine børser og hadde til og med kruttlapper som smalt. Fienden var aldri definert, det var bare "vi" mot "de andre". Av skoletida på Sæterlund husker jeg bare friminuttene. Det var bare moro, og det var visst bare fint vær også. For oss som bodde like ved den egentlige skolen, var det artig å ha litt lengre skolevei noen uker. Ingen kunne si hvor lenge tyskerne skulle bli i skolehuset. Jeg tror ikke vi unga bekymret oss noe særlig for det heller. Og da sommerferien nærmet seg slutten, fikk vi vite at nå skulle vi ha skole i stua hos Narvestad på Kjerret gård. Det var helt utrolig at det kunne gå an!

Tyskerne kunne gjerne beholde skolen når vi kunne ha skole på den gården.

Et stort flatt jorde ble til fotballbane. Det gikk i fotball hele høsten 1940. Vi var bare 14 elever i gruppa; 4. til 7. klasse, og da fikk alle være med og sparke.

Da snøen kom ble det større variasjon i leken. Det var mange fine akebakker og hoppbakker og mye snø hele vinteren igjennom. Friminuttene ble nok tøyd ut i det lengste, for det var ingen klokke som ringte, og ingen elever hadde klokke den gangen. Læreren var tålmodig, og han hadde jo mulighet til å holde oss inne litt lenger etter et altfor langt friminutt.

Skolestua lå inntil kjøkkenet på gården, og mens vi satt og arbeidet kunne vi av og til både høre og lukte hva som foregikk på kjøkkenet. I blant gråt veslegutten, og noen ganger kom det folk innom som var mer høyrøstet enn husets folk. Gjennom et helt skoleår hendte det mye på gården som vi elevene fikk være vitne til, alt fra skuronn, tresking, potetopptaking, fjøsstell og hestekjøring til våronna og travelheten som følger med den. Det var et alle tiders skoleår; det beste av alle sju, synes jeg.

Det ble med det ene skoleåret på gården i Kjerret. Før neste skoleår tok til var Tyskerbrakka ferdig, og soldatene flyttet ut av skolen.

Vi unga ble godt kjent med flere av de tyske soldatene som bodde på skolen dette første okkupasjonsåret. Noen få av dem var flinke til å gå på ski, andre hadde aldri hatt ski på beina, og disse var veldig klønete og rare å se på i begynnelsen. Vi som var "født med ski på beina" følte oss som verdensmestere. Men i stedet for skiferdigheter var noen av de tyske soldatene mestere i å lage de mest fantastiske snøskulpturer. De helte vann på dem så de frøs til is, og de sto der hele vinteren. De vakte oppsikt, for de var kjempestore og utrolig fine. Våre tradisjonelle snøgubber var ingen ting etter dette.

Glade jul!

Julaften 1940 hendte det noe som har festet seg sterkt i mitt minne. Det aller meste så ut til å bli som tidligere år. Vi var heime og friske alle sammen, og julematen og kakene var stort sett som i tidligere år. Pakkene lå under juletreet, og forventningene var følbare. Søstera mi spilte "Glade jul" på orgelet, den hadde hun øvd på hele høsten, så den

kunne hun. Da banket det på kjøkkendøra! Hvem i all verden kunne det være? Julekvelden pleide aldri noen å komme. De som banket på var tre tyske soldater, og de ble hilst velkommen inn. Vi hadde sett dem før, men de hadde aldri vært inne i heimen vår. De var høflige og høytidelige som de tyske soldatene pleide å være, og håndhilste på oss alle. De ønsket å se hvordan vi hadde det julaften. Mor sa etterpå at hun trodde de hadde smakt på julesnapsen sin før de kom. Men fulle var de ikke.

De stanset opp og lyttet da Berit tro i gang med "Glade jul" igjen. Den ene soldaten begynte da å gråte; han gråt ordentlig. Han kunne denne julesangen også, for den er jo av tysk opprinnelse. Han fortalte at han hadde mange brødre, og at alle var i krigen. Til mor hvisket han: "Min mor hater Hitler!" Han var en av de som var gode til å gå på ski, han var østerriker fra Tirol. Nå gråt han av hjemlengsel og tenkte på sin mor. Det var så trist å se at jeg også begynte å gråte.

Det gikk ikke an å gråte julaften. Da skulle det bare være glede! Jeg husker ikke resten av denne julekvelden, for jeg gikk til et annet rom og var der for meg selv til soldatene hadde gått.

Det ble en trist julekveld sett med barneøyne; men et godt og lærerikt minne. - Også tyskere kunne ha følelser som hjemlengsel og morskjærlighet.

Vi kunne hate tyskernes okkupasjon av landet vårt, men enkeltmennesker som mot sin vilje ble sendt til et fremmed land, som tenker på mor og gråter når de hører "Glade jul" kan i alle fall ikke jeg hate. Hver gang jeg hører "Glade jul" tenker jeg på julaften 1940, samtidig som jeg feller noen tårer.

Elis siste julekveld på husmannsplassen Våler

I Glåmdalen 23. desember 1961 har Andreas Aafloen skrevet denne beretningen etter opplysninger av Lauritz Tangen. Handlingen foregikk på 1880-tallet. Plassen Våler lå litt nord for Masterud. Den er gjengrodd i dag, men takket være Fagernes utmarkslag kan en se skilt der plassen lå.

En finne ved navn Hans kom i 1808 fra Finnskogen i Brandval og slo seg ned ved Møkeren, ikke langt unna Sæterberget. Han ryddet jord, bygde hus, hentet seg kone og fikk tre døtre og en sønn. To av døtrene reiste ut, sønnen Vesle-Hans og datteren Eli ble hjemme.

På denne tiden var det fritt å bygge på Finnskogen, men tidene forandret seg, og så ble den store skogen delt mellom bøndene i bygda. De som hadde en eiendom på skogen kunne ikke vise fram papirer på at de var virkelige eiere av plassene, og dermed ble det eieren av skogen som overtok plassen. De som bodde der ble da husmenn. Riktignok var det mange som kom under snille bønder og ofte fikk litt hjelp når nøden var verst.

Slik var det ikke med Hans. Han kom under den verste på trakten, og det var ille som folkene på Våler måtte slite etter dette. Plassen ble kalt Våler etter at den ble husmannsplass. Sent og tidlig ble Hans budsendt, og attpå alt dette måtte han også gjøre arbeidet hjemme. Han ville sende gutten til bonden, for han var nå blitt voksen og stor, men dette godtok ikke bonden. Hans var ikke redd for å arbeide, og han utførte arbeid for to. Slik gikk det noen år, men så begynte resultatet å melde seg. Han ble liggende sjuk. Det var smått med mat i huset også, for bonden hadde agenter ute og det var vanskelig å fange vilt for husmennene. Nå var det Vesle-Hans som måtte gå til bonden i stedet for faren. Det gikk fort med Hans da han led av en alvorlig sjukdom og døden var en befrier. Det var et hardt slag for kona Kari, og hun døde like etter.

Eli var blitt voksen og stelte huset for bror sin, som nå gikk som fast husmann etter sin far. Bonden utnyttet også sønnen på samme måte, og Eli måtte også i blant være med. Men de var begge store og sterke og de syntes det gikk bra, og de hadde det godt disse søsknene.

Etter at Vesle-Hans en høst hadde gjort fra seg pliktarbeidet, skulle han ta en Vingers-tur. Det var blitt tidlig vinter og snøen lå meterhøy. Vesle-Hans gikk over Vingersjøen fra Skansgårdslandet, og mens han var i butikkene begynte et voldsomt snøvær. Han tok samme veien tilbake og mente å være heime i god tid utpå kvelden.

Eli gikk heime og ventet på bror sin. Han brukte aldri å bli så lenge på noen Vingerstur. Hun var ute alt i ett, men hun verken hørte eller så noen ting. Det var et snøvær uten like, og det blåste også kraftig. Hun la seg nedpå, men hun fikk ikke sove.

Tidlig om morgenen sto hun opp og gjorde fjesstellet og fant fram skiene. Det snødde ikke så mye nå, og vinden hadde gitt seg, men det hadde kommet over halvmeteren med snø. Hun gikk fort, for hun var vant til skiene.

Over Øyongen så hun at det gikk et elgpar, og ved Tremannsåsen så hun en tiur som satt i en snare. På høgda øst for Vingersjøen tok hun en pust, for skiene gikk tungt i den dype snøen. Den siste strekningen gikk fort, og hun hadde håp om at broren hadde overnattet hos noen kjente på grunn av uværet. Mange hadde sett Vesle-Hans, og det var også en som hadde møtt ham ved Noret. Men på grunn av den store snømengden var det ingen spor å se.

Eli syntes at veien hjemover var lang denne gangen. Hun tenkte på bror sin. Kanskje han hadde tatt en omvei og likevel var kommet hjem. Været var nå klart og sola tippet fram. Da hun kom ned i jordet, så hun at det ikke røk fra pipa, og hun ble engstelig for alvor. Han var altså ikke kommet.

Hun hadde bare så vidt rukket å få fyr på peisen da det kakket på døra, og inn kom en dreng som husbonden hadde sendt av sted med bud til Vesle-Hans om at han skulle komme og kjøre gjødsel. Eli fortalte som det var, og dermed gikk gutten. Hun fikk gjort fjesstellet, og mange tanker kom over henne om broren. Det ble lite søvn for Eli Våler den natten. Neste morgen kom det et nytt bud fra husbonden om at det måtte komme hjelp til gjødselkjøringen. Var ikke Vesle-Hans hjemme, fikk Eli komme, hadde han gitt beskjed om. Gutten ventet til Eli var ferdig med utestellet, og hun fikk følge den lange veien til bonden. Han sto på trappa og brukte kjeft da Eli kom. - Når det kom bud, skulle de vær så god komme, remjet han. Eli var på gråten da hun fortalte om broren. Husbonden bare lo og gikk inn.

I tre dager var hun med og kjørte gjødsel, og morgen og kveld måtte hun gå den lange veien hjem for å stelle med dyrene. Så var jobben ferdig for denne gang, og hun gikk glad hjemover. Glad for at hun hadde greid jobben for broren, men samtidig var hun engstelig for brorens forsvinning. Dagen etter fikk hun beskjed fra lensmannen om at letingen etter hennes bror var oppgitt. Eli måtte ta en tur til skogs etter litt ved, for julen nærmet seg. Heldigvis hadde hun bra med mat, for Vesle-Hans hadde vært flink til å ta vilt i høst. En stor elg hadde han felt ved Djupet, og det meste av dette hadde han fraktet hjem. Men uten broren ville det bli en trist jul. Tallaso-kjerringa kom og besøkte henne, og det var en trøst. Men Eli var ikke seg selv etter brorens forsvinning.

Fjorten dager før jul kom det et nytt bud fra husbonden om at Eli måtte komme og hugge juleveden, men denne gangen måtte hun si nei. Hun hadde ei kalveferdig ku, og den kunne hun ikke gå fra. Et nytt bud fra bonden kom: Hvis hun ikke kom, ble hun kastet ut av huset. Da Eli ikke innfant seg, ble husbonden sint og sendte bud på lensmannen. Denne kom, og sammen kjørte de over Møkeren og fram til Elis hjem. Hun tok høflig imot dem, men husbonden var sint og forlangte at hun skulle bli med på rappen. Hun fortalte som det var, men det hjalp ikke, og bonden ga lensmannen beskjed om at inventaret skulle settes ut av huset. Eli gråt og bar seg, men dette hadde ingen virkning på karene. Da alt var ute, satte de på en solid lås. Nå ble Eli sint også og fortalte at det var hennes hjem. Men husbonden ba henne holde kjeft og reiste.

Da de var vel av gårde, tok Eli øksa og slo i stykker låsen og flyttet sine eiendeler inn igjen. Før jul sendte husbonden en av sine agenter ut i skogen for å se om noen hadde tatt ulovlig vilt, og han ba om å ta turen om Våler og se hvor Eli hadde gjort av seg. Eli hadde den dagen gått en tur til Tallaso-kjerringa, for de skulle støpe talglys sammen. Da agenten kom tilbake og fortalte at Eli hadde flyttet inn igjen, ble bonden så sint at han slo i bordet så blekkhus og fjærpenne danset bortover. Nå skulle det være slutt!

Eli så skisporene da hun kom hjem, men tenkte at det var vel en jeger som var ute. Hun tok til å pynte til jul og var ute etter både einer og tallbar, og kobberkjelene pusset hun omhyggelig. Hun fant også fram noen kornband som dyrene skulle få til julekvelden. Spekekjøttet hadde hun allerede lagt i vann. Selv om hun ble alene julekvelden så

skulle hun ha god mat. Litt tunnbrød hadde hun også bakt. Det var første gangen i sitt liv at hun var alene julekvelden.

Eli var tidlig oppe om morgenen julaften. Hun hadde vært i fjøset og mjølket og pyntet til helgen og var bare så vidt kommet inn da hun fikk se en hest og slede med fire mann komme oppover jordet. Hun kvakk, det var husbonden og lensmannen og to andre ukjente karer. Husbonden steg inn uten å hilse og ba henne forsvinne straks. Hun hadde ikke lov til å bo i huset. Alle kom inn og begynte å bære inventaret ut, og det hjalp ikke om Eli satt på en krakk og gråt sår. Noen barmhjertighet vistes ikke fra noen kant. De ga henne beskjed om at hun kunne få bo i bua til de kom og hentet henne og satte henne i fengsel. For at hun hadde brutt låsen og flyttet inn igjen var straffen sju dagers vann og brød. Da alt var ute av huset, spikret de igjen både dører og vinduer. Karene forlot stedet så fort de var ferdig med "udåden".

Eli ble sittende på en krakk i den dype snøen og gråte lenge. Hele verden liksom sank i grus for henne. Hun kunne ikke få seg til noen ting. Hun satt til hun skalv av frost, så tok hun til å bære eiendelene inn i bua. Der hadde hun en gammel ovn stående, og godt var det, men det ville bli kaldt for henne. Hun fikk plassert alt inn på bua, og så tok hun til å bære høy fra låven og dyttet det i de verste sprekkene slik at det ble noenlunde tett. Hun sendte en stille takk til far sin som hadde gjort huset så solid. Hun fikk gjort hull i veggen til rørtuten fra ovnen, og senga plasserte hun like inntil ovnen. Hun gjorde fjøsstellet likesom i ørska denne kvelden. Det var med tårer i øynene hun kjælte dyrene.

Slik ble julekvelden for Eli Våler. Dette ble for øvrig den siste julekvelden på hennes kjære plass. Hun ble hentet utpå nyåret og satt i fengsel for sine "forbrytelser". Dyrene ble overtatt av husbonden. Etter fengselsoppholdet vendte hun ikke tilbake, men reiste ut fra bygda. Husene ble revet ned og flyttet, og våningshuset står i dag på Austmarka, og det bor folk i det.

Utpå våren ble folkene på Skansgården oppmerksom på at kråkene holdt et syndig spetakkel nede ved sjølandet. Ved ettersyn viste det seg at en mann lå fastfrosset i isen. Mannen var Vesle-Hans Våler. Hans død er fremdeles et mysterium, men man heller til den oppfatning at han hadde fått et illebefinnende og segnet om, for han lå

på ryggen med neverkonten under seg. Det store snøfallet gjorde at det hvite teppet skjulte ham godt hele vinteren.

Spørsmål om slekt

Spørsmål 3/04

Fra: Oddveig Hermansen (f. Eikåsen), Gjettum
Vedr.: Karen Emilie Kareliusdatter Kolbjørnsrud
Emne: Hvor var hennes mann fra

Karen Kolbjørnsrud var datter av Eli Johansdatter Opkjølen, Brandval, og Karelius Erlandsdatter Gylterud. Hun var født på Søstun Kolbjørnsrud 20/3 1878. I 1901 utvandret hun til Amerika og ble gift med Ole Andersen f. 14/9 1871. De tok etternavnet Andersson. Mannen skulle være fra Austmarka. Det ble nevnt at han kanskje var fra nordre bygda, men han kunne like gjerne ha vært fra Håkerudgrenda, da han hadde slekt der. Faren burde vel hete Anders, ettersom de skrev seg for Andersson. Et barnebarn av Karen, Arthur Gerald (Jerry) Andersson i Seattle er interessert i å vite om noen kan gi ham opplysninger om bestefaren.

Spørsmål 4/04

Fra: Arne Gunnarsbråten, Austmarka
Vedr.: Hans farfar Karl Johan Martinsen Gunnarsbråten
Emne: Forfedre til Karl

Karl Gunnarsbråten var født 5/2 1875 i Nes, Romerike, men vokste opp i Tolåa og var der under folketelling 1891. Han ble konfirmert i Austmarka kirke 1890. Han ble gift med Hilda Johannesdatter f. 18/1 1879 i Larbækvelta, og de bodde på Gunnarsbråten.

Rolf Amundsen

Hagan/Purkanshagen

Se Vinger Bygdebok III side 414

Plassen lå syd for Pynten/Purkanstorpet. Den ble ryddet ca. 1850 av Hans Henriksen fra Maurbakken. Folketellingen 1865 viser at de hadde 1 hest, 2 kuer, 7 sauer, 3 geiter og 1 gris. De sådde 1/8 tn bygg, 1/2 tn blandkorn og satte 3 tn poteter. Plassen var ikke liten, det var ikke alle som hadde hest og gris den gangen. I tellingen 1875 hadde det gått litt tilbake, de hadde da 2 kuer og 4 sauer og sådde 1/8 tn bygg og 1/2 tn blandkorn og satte 1 tn poteter. Familien bodde først på Nytorpet (Kartbråten) før de i 1851 hadde ryddet og bygd Hagan. Hans er betegnet som husmann fra da. I 1851 het plassen Purkanstajet i kirkeboka, men senere veksler det mellom Purkanshaget og Purkanstorpet.

PURKANSHAGAN. Bildet har vi fått av Jan Berg. Han igjen har fått det i Neset. Inga Neset var tjenestejente i Hagan. Det er ca. 100 år siden bildet ble tatt, ikke utenkelig at det var ved Marthes begravelse juni 1903. Foran huset står Bernt, Miniuss, Hans og Marthea.

Så til familiene som bodde her.

Hans Henriksen f. 24/7 1825 - død 7/12 1908 fra Maurbakken (Kors). Han var sønn av Henrik Josefsen og Marthe Hansdatter. Hans giftet seg 26/12 1848 med Marthe Bergersdatter f. 20/4 1823 - død 1/6 1903 fra Nytorpet (Kartbråten). Hun var datter til Berger Olsen og Johanne Torsdatter. De hadde 12 barn, hvorav de 10 siste er født på Hagan.

1. Marthea f. 26/2 1846 - døde før 1853, men ikke innført i kirkeboka som død.
2. Berthea f. 25/10 1848 - konfirmert 1863 og døde 29/8 1930 i Cooksville, Wisconsin, USA. Hun fikk sønnen Ole Johansen Hagen f. 7/7 1873 - død 1960 i USA - med Johan Olsen f. 24/4 1846 fra Skjæret under Østgården. Berthea giftet 13/5 1881 med Ole Olsen f. 6/2 1854 - død 28/7 1932 i Cooksville, Wisconsin, USA, fra Varaldråten/Mærrabråten. De bodde på Varaldråten til rundt 1890 da de reiste til Amerika. familien skrev seg for Olson.
3. Henrik f. 22/1 1851 - død 19/1 1862.
4. Marthea f. 5/1 1853 - konfirmert 1868 - død 3/7 1926 på Hagan, ugift, men hun hadde sønnen Minius Einhard Hagen f. 29/11 1884 med Erik Olsen f. 9/12 1859 fra Solbergsæter. Minius reiste til Amerika og giftet seg med Selma Carlsson f. 26/5 1884 fra Älvsborg i Sverige og bodde i Cooksville, Wisconsin. Hans datter Virginia f. 26/7 1918 og hennes sønn Bill Hantke med frue var på besøk på Hagan for noen år siden.
5. Ole f. 6/4 1854 - konfirmert 1870 - død 12/2 1893 i S. Dakota, giftet seg 12/3 1881 med Karen Olsdatter f. 27/5 - død i USA - fra søndre Svartberget. De reiste til Amerika 1881.
6. Johannes f. 16/2 1856 - konfirmert 1873, reiste til Amerika 1882 og døde 1/9 1922 i Cooksville, Wisconsin.
7. Bernt f. 3/6 1858 - konfirmert 1873 og døde ugift på Hagan 22/4 1937.
8. Amund f. 24/2 1860 - konfirmert 1875 og døde 7/3 1914 i Wisconsin.
9. Hedda f. 21/6 1862 - konfirmert 1877 - døde 1/1 1906 i Cooksville, Wisconsin.
10. Thea f. 17/2 1865 - konfirmert 1879 - døde 26/1 1939 i Evansville Wisconsin.
11. Hans f. 6/11 1867 - døde 18/6 1878.

12. Martinus f. 8/10 1871 - døde 22/11 1903 i Cooksville, Wisconsin.

Det var Marthea og Bernt som ble boende her alene. I tellingen for 1891 og 1900 bodde de her med Martheas sønn Minius hos seg. Signe Neset (gift med Ingvald) og Lina Maurbakken var begge tjenestejenter her. Lina hadde også med seg sønnen Arvid.

Bernt døde 22/4 1937, og den 2/6 1937 kjøpte Ole Tolåa Hagan som fikk gnr. 67 bnr. 79. Ole bodde aldri her, men han brukte jorda. Hagan hadde 0,20 skyldmark og var på ca. 20 mål, forteller Arne Gunnarsbråten. Dagens eier av Hagan er John Torp Larsen.

Hagan var øde noen år til Ola Gunnarsbråten f. 23/10 1906, gift med Lilly Svartberg f. 17/12 1913 fra Pynten, flyttet hit i 1941. De hadde først bodd på søndre Pynten. De bodde her med barna Dagmar og Arne til 1951, da de flyttet til Gunnarsbråten. Etter det har plassen vært øde, og det står ingen hus der i dag.

Rolf Amundsen

Lindo på Varaldråten

I blad nr. 102 har Rolf Amundsen et innlegg om stedet. Dette vekker minner helt tilbake til 1938/1939.

Far hadde kjøreakkord der den vinteren. Først på høsten skulle virket kjøres sammen i store lunner etter hvert som det ble hugget. Noen brakker var det ikke i nærheten, så husvære var i Kvåho. Turen gikk heimefra rundt Varaldråten mandag morgen og tilbake lørdag kveld. Han var ikke den eneste som bodde i Kvåho, men med den gjestfriheten som var der, var det plass til flere, både folk og hester.

Uka gjennom stekte og kokte kara middag om kvelden og lagde matpakker til dagen etter. Det var ikke bare godlukt når både seletøy og vømmelsbukser skulle tørkes i samme rom. Derfra til skogs var det et langt stykke å gå morgen og kveld.

Når skiftet var hugget og kjørt sammen, var det å vente på kulda og snø. De første lassene ble kjørt fra ca. 15. - 30. november. Avlessinga var ved Larbekkvelta, og to lass per dag var full jobb. Mathvile var hos Karen og Edvin i Larbekken. Januar måned var gjerne så kald at det grein under meiene, men etter hvert som sporene ble glattere, så kunne det kjøres større lass.

